

Discours op de navigatie ...

Discours op de Navigatie ende Traffique van Oost-Indien, en hoe certijds daer uyt gevonden zijn seer goede uytgiften voor de Participanten, ende als noch kunnen gheonden werden. *Hist. Nederl. Polit. (1645)*

DAER werden in dese tijden (dat Godt de Heere van jaer tot jaer de Retouren uyt Oost-Indien behouden laet over komen) lyden ghehouden die seghens de Oost-Indische Compagnie seer onbeschoftelijck contrainneren / wtsitropende van tijt tot tijt allerley quade gheruchten / alle Weiden ende tydinghe van Indien niet goede leugenen ten erghesten wylleggende / niet alleen op den Danc / ter Beulse / maer gaen noch veel goede Participanten in hare Duynen aenlijcken / ende vernemen wel op hare hoede te wilsen wesen / datter wat swaers op handen is / rakende hare Actien te verkoopen / onaccijnsel Medulven ende Weesen / ofte hare Vooghden dienle alreede beweeght hebben / ende noch soeken te beweeghen / om hare Actien uyt de hande te sijnken / latende niemant van wat staet of kielighe ougenmoesleert / tot Joden ende Joden-gemeten inclijns / ja gaen noch al verder / ende soeken de Heeren Bewinthebberen by alle de werelt sijner ende hatelijck te maken / boogghende wel te weten dat deselve gemijns tot wylghe gheuegen sijn / ende insonderlijck de persoan die nu in dese aenstaende Vergaderinghe van de Ruyt / sal presideren / silecks dat het seghet dat dese onbeschoftelijck ghesellen wel gouden boogghen / de Participanten wat te ragen / ende jegens de Heeren Bewinthebberen op te maken / om te sien of daer uyt opt ontsaen wilde datse hem niet enige hevigheyt jegens deselve hebbent / om alsoo wat disorde ende confusie te verwecken / ende het loselijck werck van dese Compagnie een notabeln haack te geven / tot groot voordel van dese Contrainners die hare verhoefte Actien dan weder goet koop souden moeghen inkooppen / maer ten salder alsoo niet toe gaen. De Participanten soose eenighe soeghe moeghen hebben van geen uytgifte te bekomen / op een behouden retour van ontrent 80. Tonnen Gouts / sullen wel stoffe wonden om de Heeren Bewinthebberen sonder eenighe hevigheyt / maer met seer goede ende siffisante redenen te sinderen / datmen haer wel een goede uytgifte sal ofte behoort te laeten volghen. Onder dese gesellen sijn die die aldermeest in dese sake woelen / d'erne conpareert als Hoof-Participant inde Vergaderinghe van de Ruyt / en eiders niet dater 't van hadde is / om 't recht ende voordel van de gemene Participante te helpen behouden / d' andere hebben die qualiteyt niet / maer sijn bedpe so wpmuntende gewent / datse licht te kennen sijn / by de gene die veruolen in actien doen. De Participanten hebben dan de Heeren Bewinthebberen indachtigh te maken / hoe Anno 1602. dese Compagnie haren aenwangh heeft ghehouden / ende de eerste equipage is gedaen / die boots van jaer tot jaer is verboldigh / ende hoe langer hoe swaerder ende lastiger is gevallen midts den langen tijt dienem besich is geweest met het conquesteren van de Spiceryen ende Landen ende Eylanden van de Mollicens / Sumbona ende Sunda / in welcke Quatieren den gants ghehouden sijn seer machtige Doren ende Schepen / groote Darnissen / ende aldaer uytmaten veel gents is gesijlt in Postificatien / ende dat die menel onderlijen goede uytgiften sijn gevallen / alsoo dat de Participanten in den jaer 1619. alreede Capitaen van hare ingeleerde penningen hadden gheroken / ende dat boven de schade van meer als 80. Tonnen Gouts / die de Compagnie in dese tijde gheliden hadde in 't blijen ende verongelucken van Retour-Schepen als den Doren Retour aen Sime Pelena / Santam in Keral / ende de Schepen wieren Generael Soth aen 't Epland Mauritius. Dit nu eens Contrainners wat de Heeren Bewinthebberen in soe swaerliche tijden hebben ghechaen / nopende de uytgifte / ende datse geheel sober Capitaen in Indien ende hier te lande al veel Tonnen Gouts op interest hadden.

In dese tijde ontviele de Compagnie / onder den Generael Jan Pieters Coen / in verscheiden trouwelen ende Oorlogen / so met de Tabaren / andere Indianen / als metten Engelijcken / oock quame onderlijen te d'ijde te-dassen de Cabo de Bone Esperance tuss Retour-Schepen / als Gouda en Middelburg / die welcke trouwelen ende verlies de Compagnie so quam te verachten / dat in vier of vijf jaeren geen uytgiften vielen.

Dese stoor uytgesaen ende de Compagnie wat op haer voordel geratecht zijnde / verlijen Anno 1625. wederom beginnen uyt te deelen / alsoo dat niet de uytdeelinghe 't verlijen jaer 1644. gevallen in 19 jaeren is geweest 480. par Cento / dat is sijn 29. par Cento 's jaers / ende is 't selve wel niet meer als een rebelijck rene voor de Participanten in 't partuculier / maer siet eens ghy Contrainners hoe veel de Compagnie in 't Generael boven deselve uytgifte is verrijck / als eerst ontrent 50. Tonnen Gouts / die de Compagnie hier te Lande nu inder op interest heeft alse boogghen plach te hebben / want nu is de Compagnie belast mer ontrent 80. Tonnen daerof over eenighe jaeren belast was mer over de 130. Tonnen Gouts / Daer toe is in Indien het Capitaen / dat plach te wesen van 30 / 35. ende 40. Tonnen Gouts / al in de boots tijde niet ontrent tot ontrent de 100. Tonnen Gouts.

Doewel de staide van Indien nu meer is als voore / desen is seer heijlich te oedelen / Formosa / Malacca ende een gedeelte van Cepton is naest enige jaeren herover / seer grootssoeken van Postificatien en andere saken meer sijn gedaen en gheliden / de Castilianen leggen aen lager wal / niet de Portuguesen hebben wyl weede / ende meeren kieper van Japon in toogghen vantschap / dat noyt ander Christen statie deselve alsoo heeft hommen verwoeren. In summa wyl hebben alle na wensij / ende wien niet watter meer rebelijck wylse van Godt te wilsen sijn of te begeren soude sijn.

Men maecht oock praetgens van den eysch van den Generael van Diemen / als of die seer groot waer / men haue wel volboen / wyl geseyt so veel volcks te sijn den / men haue oock wat besijnden / so boogghen andere Generaels haren eysch oock in verscheiden saken niet is besijnden. Wat beslyt sege datmen de Heeren Bewinthebberen ongelijck doet / datmen qualiteeten hebben uytgedeelte over de 29. par Cento / ende in 't generael noch de staet van de Compagnie / so hier te Lande als in Indien / verbeterer over de 100. Tonnen Gouts. Wat baler nu te segghen / datse nu van ontrent 80. Tonnen Gouts in behouden gaden gheen uytgifte souden geven / Dat ware de Heeren te na gesproken.

Dare soude van die overtrefliche werck wel moeghen wat wijelijckriger ende met meerder ontsandigheiden gesproken werden / om 't selve een beter glijck te geven / maer wort niet voordacht / (om goede redenen) uytgeset.

Tryck // /
I25 B I4 c Br. I645 Pat.-4. Discours
Tillkomstår I645.
Digitaliserad år 2019

Discours op de Navigatie ende Traffijcque van Oost-Indien,

en hoe eertijds daer uyt gevonden zijn seer goede uytgiften voor de Participanten, ende als noch kunnen gevonden werden. *Hist. Nederl. Polit. (Br.) 1645*

DAer werden in dese tijden (dat Godt de Heere van jaer tot jaer de Retouren uyt Oost-Indien behouden laet over komen) luyden ghevonden die segghens de Oost-Indische Compagnie seer onbeschoftelijck contramineren / uytstropende van tijt tot tijt allerley quade gheruchten / alle Zieven ende tijdinghe van Indien met grobe leugenen ten erghsten uytleggghende / niet alleen op den Dam / ter Beurse / maer gaen dock veel goede Participanten in hare Hupfen aenspreken / ende vermanen wel op hare hoede te willen wesen / datter wat swaers op handen is / radende hare Actien te verkoopen / onaengesien Weduwen ende Weesen / ofte hare Dooghden / diense alreede beweeght hebben / ende noch soecken te beweghen / om hare Actien uyt de handt te sinjten / latende niemant van wat staet of religie ongemolesteert / tot Joden ende Joden-gentien incluyt / ja gaen noch al verder / ende soecken de Heeren Bewinthebberien by alle de werelt suspect ende hatelijck te maken / voorzhebende wel te weten dat deselve geenzins tot uytgifte ghenegen zijn / ende insonderheydt de persoon die nu in dese aenstaende Vergaderinghe van de xvij. sal presideren / sulcks dat het schijnt dat dese onbeschaemde ghesellen wel souden voorz hebben / de Participanten wat te tergen / ende seggens de Heeren Bewinthebberien op te maken / om te sien of daer uyt pet ontstaen wilde datse hun met eenige hevigheyt seggens deselve mochten kanten / om also wat disorde ende confusie te vermecken / ende het loffelijck werck van dese Compagnie een notablen kzaek te geben / tot groot voordeel van dese Contraminers / die hare vercochte Actien dan weder goet koop souden moghen inkooppen / maer ten salder also niet toe gaen. De Participanten / soose eenighe sorghe mochten hebben van geen uytgifte te bekomen / op een behouden retour van ontrent 80. Connen Gouts / sullen wel stoffe vinden om de Heeren Bewinthebberien sonder eenighe hevigheyt / maer met seer goede ende suffisante redenen te induceren / datmen haer wel een goede uytgifte sal ofte behoort te laten volghen. Onder dese gesellen isser die die aldermeest in dese sake woelen / d'ene compareert als Hoost-Participant inde Vergaderinghe van de xvij. en elders meer daer 't van woode is / om 't recht ende voordeel van de gemene Participanten te helpen bevorderen / d'andere hebben die qualiteyt niet / maer zijn beyde so uytmuntende genests / datse licht te kennen zijn / by de gene die petwes in actien doen.

De Participanten hebben dan de Heeren Bewinthebberien indachtigh te maken / hoe Anno 1602. dese Compagnie haren aenvangh heeft ghenomen / ende de eerste equippage is gedaen / die voorts van jaer tot jaer is vervolghet / ende hoe langer hoe swaerder ende lastiger is gevallen / midts den langen tijt diemen besich is geweest met het conquesteren van de Specerijen inde Landen ende Eylanden van de Moluccos / Ambopna ende Banda / in welke Quartieren deurgans ghehouden zijn seer machtige Dloten ende Schepen / groote Garnisoenen / ende aldaer ypermaten veel gelts is gespeelt in Fortificatien / ende dat evenwel onderwijlen goede uytgiften zijn gevallen / also dat de Participanten in den jaer 1619. al twee Capitaelen van hare ingelepde penningen hadden ghetrocken / ende dat boven de schade van meer als 50. Connen Gouts / die de Compagnie in dese tijdt gheleden hadde in 't blijven ende verongelucken van Retour-Schepen / als den Witten Leeuw aen Sint Helena / Siantam in Cerel / ende de Schepen metten Generael Both aen 't Eylandt Mauritius. Siet nu eens Contraminers wat de Heeren Bewinthebberien in soo beswaerlijcke tijden hebben ghebaen / nopende de uytgifte / ende datse geheel sober Capitael in Indien ende hier te lande al veel Connen Gouts op interest hadden.

In dese tijdt verbiel de Compagnie / onder den Generael Jan Pietersz Coen / in verscheyden troubelen ende Oorlogen / so met de Jabanen / andere Indianen / als metten Engelschen / dock quam onderwijlen te blijven be-oosten de Cabo de Bone Esperance twee Retour-Schepen / als Gouda en Middelsburg / deur welke troubelen ende verlies de Compagnie so quam te verachten / dat in vier of vijf jaren geen uytgiften vielen.

Dese stoot uytgestaen ende de Compagnie wat op haer voordeel geraeckt zijnde / heefmen Anno 1625. wederom beginnen uyt te deelen / also dat met de uytdeelinghe 't verleden jaer 1644. gevallen in 19 jaren is uytgedelt 480. par Cento / dat is stijf 29. par Cento 's jaers / ende is 't selve wel niet meer als een redelijcke rente voor de Participanten in 't particulier / maer siet eens ghy Contraminers hoe veel de Compagnie in 't Generael boven deselve uytgifte is verrijcht / als eerst ontrent 50. Connen Gouts / die de Compagnie hier te Lande nu minder op interest heeft alse voor desen plach te hebben / want nu is de Compagnie belast met ontrent 80. Connen / daerse ober eenighe jaren belast was met over de 130. Connen Gouts. Daer toe is in Indien het Capitael / dat plach te wesen van 30. / 35. ende 40. Connen Gouts / al in de voorsz tijdt aengegroept tot ontrent de 100. Connen Gouts.

Hoe veel de stande van Indien nu beter is als voor desen / is lichtelijck te oordeelen. For-mosa / Malacca ende een geveelte van Ceylon is naest eenige jaren verobert / seer groote kosten van Fortificatien en andere saken meer zijn gedaen en gheleeden / de Castilianen jeggghen aen lager wal / met de Portuguesen hebben wy vrede / ende metten Keyser van Japon in sodanige vrientschap / dat noyt ander Christen Patie deselve also heeft kommen verwerpen. In summa wy hebben alles na mensch / ende weten niet watter meer redelijcker wijze van God te wenschen ofte te begeeren soude zijn.

Men maectt oock praetgens van den eysch van den Generael van Diemen / als of die heel groot waer / men kansse wel voldoen / uytgeseyt so veel volcks te seynen / men kansse oock wat besnijden / so voor desen andere Generael's haren eysch oock in verscheyden saken wel is besneden. Tot besuyt segge datmen de Heeren Bewinthebberien ongelijck doet / datmen qualicken spreect van hare directie / die sulcks is als boven is geseyt / datse in 19 jaren deur den anderen hebben uytgedelt ober de 29. par Cento / ende in 't generael noch de staet van de Compagnie / so hier te Lande als in Indien / verbeteret over de 100. Connen Gouts. Wat valter nu te segghen / datse nu van ontrent 80. Connen Gouts in behouden haben gheen uytgift souden geven? Dat ware de Heeren te na gesproken.

Daer soude van dit overtreffelijcke werck wel moghen wat wijtlichtiger ende met meerder omstandigheden ghesproken werden / om 't selve een beter glimp te geben / maer wort met boordacht (om goede redenen) uytgestelt. 1645

